

СТАРЖЫНСКАЯ Н.С.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЕКАМЕНДАЦЫІ

ДА ТАБЛІЦ

ПА НАВУЧАННІ ГРАМАЦЕ

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

МІНСК

«НАРОДНАЯ АСВЕТА» 2001

Дэманстрацыйныя табліцы па навучанні грамаце складзены ў адпаведнасці з новым букваром А.К.Клышкі, прызначаным для дзяцей шасцігадовага ўзросту. Яны змяшчаюць вучэбна-наглядны матэрыял для навучання вучняў падрыхтоўчага класа аналізу сказаў, складовага і гукавога аналізу слоў, азнаямлення дзяцей з літарамі, навучання чытанню слоў, сказаў і звязных тэкстаў. У табліцах прадугледжана работа па развіцці фанематычнага слыху дзяцей, фарміраванні іх звязнага маўлення, узбагачэнні слоўніка, развіцці лагічнага мыслення дзяцей. З гэтай мэтай у табліцах дадзены сюжэтныя карцінкі і тэматычна звязаныя з імі прадметныя малюнкi, практыкаванні на класіфікацыю прадметаў і іншыя віды работы.

Табліцы могуць быць выкарыстаны настаўнікам як для падрыхтоўкі вучняў да авалодання новым матэрыялам па буквары, так і для замацавання ведаў і уменняў, атрыманых дзецьмі ў працэсе работы над той ці іншай старонкай буквара. Яны дапамогць таксама арганізаваць самастойную работу вучняў, што асабліва важна для малакамплектнай школы і для заняткаў з шасцігодкамі, якія маюць розную падрыхтоўку. Больш падрыхтаваныя дзеці могуць самастойна выконваць заданне настаўніка, а тыя, што адчуваюць цяжкасці ў гукавым ці складовым аналізе слоў або ў чытанні таго ці іншага тыпу складоў, працуюць па табліцы пад кантролем і з дапамогай настаўніка.

Вучэбна-наглядны дапаможнік уключае 22 табліцы. Змешчаны ў іх матэрыял адпавядае двум перыядам навучання грамаце: падрыхтоўчаму і букварнаму. Парадак азнаямлення з асноўнымі моўнымі паняццямі (сказам, гукам, складам, націскам), вывучэння і замацавання гукаў і літар той жа, што і ў буквары А.К.Клышкі. У табліцах ужываюцца аналагічныя з букваром схемы сказа і

складовай будовы слова. Амаль кожная табліца разлічана на неаднаразовае выкарыстанне на розных тыпах урокаў навучання грамаце.

Першая табліца выкарыстоўваецца для азнаямлення вучняў са сказам і яго схемай. На чатырох карцінках паслядоўна перадаецца змест добра знаёмай шасцігодкам беларускай народнай казкі “Пшанічны каласок”. Настаўнік прапануе дзецям разгледзець карцінкі і па іх успомніць і расказаць казку. Пачынае расказваць адзін вучань. Потым працягваюць іншыя. Ставяцца пытанні да кожнай ілюстрацыі так, каб дзеці маглі скласці адзін сказ.

- Як пачынаецца казка? Што знайшла курачка?
- Курачка знайшла каласок.

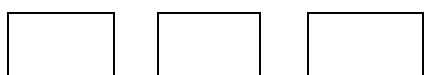
Настаўнік паўтарае сказ, робячы паўзы паміж словамі, і пытаецца:

- Што мы сказалі пра курачку?
- Колькі слоў мы сказалі пра курачку? (Тры словы.)
- Якое першае слова сказалі? Абзначым гэта слова .

Настаўнік малюе на дошцы прамавугольнік—умоўнае абзначэнне слова.

- Якое другое слова? Трэцяе?
- Як мы запісваем словы? (Мы малюем прамавугольнікі.)

На дошцы атрымліваецца схема сказа:

Настаўнік тлумачыць, што дзеці склалі сказ пра курачку. У гэтым сказе тры словы. Дзеці паўтараюць сказ і называюць словы ў ім. Далей настаўнік працягвае:

Мы намалявалі схему сказа *Курачка знайшла каласок*. Доўгая рыска паказвае пачатак сказа . а кропка – што ён закончаны. Паглядзіце на табліцу і прачытайце схему сказа.

Вучні далей разглядаюць карцінкі на табліцы, адказваюць на пытанні, вызначаюць колькасць слоў у сказе, называюць першае, другое, трэцяе і г.д. словы, з якіх складаецца сказ, паказваючы іх на табліцы.

- Што зрабіла курачка з зярняткам?
- Курачка змалола зярнятка.
- Што зрабіла курачка з мукі?
- Курачка спякла булкі.
- Хто частуюцца смачнай булкай?
- Кураняткі частуюцца смачнай булкай.

Важна, каб дзеці зразумелі, што ў сказе прадмет не проста называецца, аб ім нешта паведамляецца. Пытанні настаўніка (аб чым, аб кім, што гаворыцца ў сказе?) дапамагаюць шасцігодкам зразумець сэнсавы бок сказа як адзінкі мовы.

Т а б л і ц а д р у г а я прызначана, па-першае, для азнаямлення вучняў з цвёрдымі і мяккімі зычнымі гукамі і іх вымаўленнем; па-другое, для фарміравання ў дзяцей уяўлення пра словараспазнавальную ролю гукаў. Выкарыстаць яе больш мэтазгодна пасля работы над старонкамі 10-11 буквара.

Дзеці раглядаюць сюжэтную карцінку і адказваюць на пытанні настаўніка:

- Якая пара года наступіла? (Наступіла восень.)
- Што робяць дзеці? (Дзеці збіраюць яблыкі.)
- Якія сказы мы з вамі склалі?

Дзеці паўтараюць сказы.

- Колькі слоў у другім сказе? Пакажыце яго схему.

Далей можна прапанаваць дзецям яшчэ раз уважліва разгледзець карцінку і расказаць пра ўсё, што яны бачаць на ёй. Калектыўна складаецца невялікі звязны тэкст, настаўнік вучыць дзяцей паслядоўна выказваць свае думкі.

Увага вучняў звяртаецца на прадметныя малюнкi. Называючы словы *грушы, вішні, парэчкі*, дзеці вылучаюць першыя гукі ў гэтых словах і даюць ім характарыстыку: г – цвёрды зычны, гук, вь – мяккі зычны, п - цвёрды зычны.

Аналізуючы словы *лімон, смагордзіны*, дзеці «дапамагаюць» зайку-забывайку правільна знайсці месцы для картак з абазначэннямі цвёрдага і мяккага зычных гукаў.

У заключэнне настаўнік можа прапанаваць вучням назваць яшчэ некалькі вядомых ім ягад, вызначыць першыя гукі ў гэтых словах, даць ім характарыстыку.

Матэрыял другой часткі табліцы можа прыцягвацца на розных уроках. Параўноўваючы пары слоў па значэнні і вымаўленні, дзеці адзначаюць, што ў кожнай з іх словы адрозніваюцца толькі адным гукам. Так, словы **мак** і **рак** адрозніваюцца толькі першымі гукамі. Тут можна прапанаваць дзецям загадку: «З м расту я на градзе, з р я поўзаю ў вадзе». Вымаўляючы словы **рыс** і **рысь**, дзеці ўстанаўляюць розніцу ў вымаўленні апошняга зычнага гука і ў значэнні гэтых слоў. Потым яны адгадваюць слова, схема якога намалевана пад схемай слова *вазы*, вымаўляючы мякка першы гук (*вязы*).

Табліцы 3 – 8 прызначаны для першапачатковага знаёмства з абазначэннем зычных гукаў адпаведнымі літарамі, замацавання вядомых літар. Кожная з табліц можа быць выкарыстана ў рабоце над пэўнымі старонкамі буквара.

Т а б л і ц а т р э ц я я выкарыстоўваецца на ўроках навучання грамаце па меры вывучэння зычных літар *с, м, н, т* або пасля знаёмства з імі па буквары (с.12-16). Спачатку вучням прапануецца скласці расказ па карцінцы. Настаўнік можа прапанаваць план аповяду: «Спачатку раскажыце, каго вы бачыце на карціне, дзе адбываецца дзеянне; затым – што робяць дзеці, з якімі цацкамі яны гуляюць; у канцы можна выказаць свае меркаванні: як вам падаецца, ці весела дзецям.»

Другім этапам работы па табліцы з'яўляецца разглядванне прадметных малюнкаў і суаднесенне назваў прадметаў са схемамі. Настаўнік пытаецца, як назваць усе гэтыя прадметы адным словам (цацкі).

На т а б л і ц я ч а ц в ё р т а й вучні спачатку разглядаюць прадметныя малюнкi, вылучаюць першыя гукі ў словах *званочкі, нагопкі, хвошч*, паказваюць адпаведныя першым гукам літары (*з, н, х*), знаходзяць «трэцяга лішняга» – *хвошч*, паколькі гэта не кветка.

Далей дзеці разглядаюць карцінку «У лесе», называюць намалёванае і падстаўляюць у белыя квадрацікі, што размешчаны на відарысах прадметаў, літары, якія абазначаюць першыя гукі назваў гэтых прадметаў.

Асобным відам работы з'яўляецца разгадванне рэбусаў. У першым рэбусе дзеці дадаюць гук *с* да слова *мак* і атрымоўваюць слова *смак*. У другім рэбусе трэба ў слоўце *хата* першы гук *х* замяніць на *т* – атрымаецца слова *тата*. Настаўнік зноў звяртае ўвагу вучняў на словараспазнавальную ролю гукa: варта замяніць адзін гук, і атрымаецца новае слова.

Т а б л і ц а п я т а я ўключае ўжо знаёмыя віды работы. На карцінцы «Універсам» вучні падстаўляюць у белыя квадрацікі новыя для іх літары *б, л, ч* і ўжо вядомыя.

Работа па другой частцы табліцы наладжваецца ў выглядзе гульні «Дапамажы птушкам». Настаўнік загадвае дзецям загадкі пра птушак:

Ходзіць па балотах,
Захаваўшы лапкі
У чырвоных ботах.
Спрытна ловіць жабкі. (*Бусел*)

Усіх буджу, хоць без гадзінніка хаджу. (*Певень*)

Тут лапоча, там стракоча.
Ўсе навіны ведаць хоча.
Гэта птушка белабока –
Балбатлівая ... (*Сарока*)

Хапаткія ў мяне крылы,
Хвосцік востры. Нібы вілы,
З гліны я гняздо ляпцю,
Мошак на ляту лаўлю. (*Ластаўка*)

У сасновым у лясу
Чутна сумнае:
--Ку-ку!
А ці ведаеш, якая
Гэта птушачка кувае? (*Зязюля*)

Чапу-ляпу, па вадзе
Птушка шэрая ідзе.
Хай там спёка,
Хай там слота, -
Жыць не можа без балота. (*Чапля*)

Вучні адгадваюць загадкі і суадносяць малюнкi з выявамі птушак з адпаведнымі схемамі. Пра чыжыка можна прачытаць дзецям жартоўны вершык:

Чэ з чацвёркай зблытаў чыжык –

Прачытаў: «Чатыры ыжык».

Пасля гульні вучні выконваюць лагічнае практыкаванне: знаходзяць «лішняга» – пеўня, які з'яўляецца, у адрозненне ад іншых, свойскай птушкай.

Рэбус на табліцы разгадваецца шляхам замены першай літары ў слове *чайка* на літару *м* (атрымаецца *майка*), затым – на літару *б* (*байка*).

Настаўнік можа прапанаваць і вусную загадку-рэбус:

Чайка над вадой лятала,

Раптам чэ ў ваду ўпала.

Чайцы памагчы хацеў –

Падарыў ёй хутка эл.

Цяпер чайка не лятае—

Брэша і хвастом віляе.

П а т а б л і ц ы ш о с т а й работа вядзецца спачатку па частцы, якая прысвечана літары *д*. Вучні апісваюць карцінку. Даюць хлопчыку імя, называюць, на чым ён іграе. Вызначаюць, да якога слова намалявана схема пад карцінкай (*дудка*). У час работы над гэтай часткай табліцы можна ўспомніць з дзецьмі і праспяваць народную песеньку:

Іграў я на дудцы.

Седзячы на будцы.

Ту-лю-лю, ту-лю-лю,

Седзячы на будцы.

(Дзеці імітуюць рукамі ігру на дудачцы.)

Наступным разам работа вядзецца па другой частцы табліцы, той, што знаёміць вучняў з літарамі *ф, ш*. Дзеці разглядаюць птушак, адказваюць на пытанні: “Які філін? Якія ў яго вочы, пер’е, лапы?” Аналагічным чынам апісваюцца астатнія птушкі і чмель. Кожны раз вучні вылучаюць першы гук са слова-назвы, “чытаюць” словы па схеме.

Па прапанаваных малюнках праводзіцца практыкаванне “Знайдзі, што падыходзіць”. Да трох малюнкаў злева трэба дадаць адзін з двух, намаляваных справа. Падыходзіць шпак, паколькі злева намаляваны птушкі. Дзеці тлумачаць, чаму чмель – не птушка.

Да гэтай жа частцы табліцы адносіцца рэбус. Разгадваючы яго, дзеці ў слове *лапкі* замяняюць літару *л* на *ш* (*шапкі*).

Трэцяя частка табліцы выкарыстоўваецца для замацавання вывучаных раней літар. Па прапанаваных малюнках праводзіцца гульня “Каму што трэба?” Вучні “чытаюць” схемы слоў, размешчаныя пад малюнкамі злева і знаходзяць адпаведныя малюнкi справа, “чытаюць” схемы слоў. (Футбалісту патрэбны мяч, швачцы – ніткі і нажніцы, фокусніку – “чароўная палачка” і г.д.).

У некалькі этапаў праводзіцца работа па т а б л і ц ы с ё м а й, тэма якой – замацаванне літар *ж, з, в*. Спачатку вучні разглядаюць прадметныя малюнкi ў левай частцы табліцы, “чытаюць” па схемах назвы жывёл і птушак. Настаўнік праводзіць з дзецьмі гульню “Хто як крычыць?” У якасці гульнявога дзеяння выкарыстоўваецца перакідванне мяча. Настаўнік называе якую-небудзь жывёлу, птушку, насякомае (не толькі тых, што намаляваны на табліцы) і кідае мяч аднаму з дзяцей. Той ловіць мяч, называе адпаведнае гукаперайманне і кідае мяч назад. Напрыклад: баран – бе-бе, жаба – ква-ква, камар – з-з-з і да т.п. Затым вучні знаходзяць “запісаныя” на схемах гукаперайманні і “чытаюць” іх.

Перш чым перайсці да правай частцы табліцы, настаўнік загадвае дзецям загадку: “Цераз палі, цераг лугі спусціліся канцы дугі” або “Ад нябёсаў да зямлі сем сцяжынак праляглі”. Прапануе знайсці адгадку да табліцы. Дзеці разглядаюць намаляваную вясёлку, “чытаюць” адпаведнае слова пад ёю. Затым называюць колеры вясёлкі і знаходзяць іх сярод тых каляровых плям, што падаюцца асобна. “Чытаюць” назвы колераў. Называюць “непадпісаны” колер (аранжавы).

Па відарысах кветак, намаляваных пад вясёлкай, праводзіцца гульня “Збяры букет”. Настаўнік зноў загавае загадкі:

Пойдзеш ранкам у лясочак –
знойдзеш сіненькі ... (званочак)

Сеў у жыта матылёк

На блакітны ... (васілёк)

Настаўнік звяртае ўвагу на колеры кветак. Пытаецца ў дзяцей, чаму трэцяя з намаляваных кветак называецца фіялкай. Затым дзеці “чытаюць” назвы колераў кветак.

Апошнім відам работы па гэтай табліцы з’яўляецца разгадваанне рэбуса. Да слова *каса* дадаецца літара *ч* – атрымліваецца назва кветкі *касач*.

П а т а б л і ц ы в о с ь м а й праводзіцца работа на замацаванне літар *ц, к, р*. Спачатку дзеці разглядаюць карцінку “Цырк”. Адказваюць на пытанні настаўніка: Што намалявана на карцінцы? Як вы здагадаліся? Як называецца месца ў цырку, дзе выступаюць артысты? Хто зараз на арэне цырка? З кім ён выступае? Па заданні педагога вучні знаходзяць пад карцінкай схемы слоў *цырк* і *цюлень*. Настаўнік просіць дзяцей успомніць іншых артыстаў, якія выступаюць у цырку.

Вучні разглядаюць прадметныя малюнкi, “чытаюць” подпісы пад імі: *фокуснік, жанглёр, клоун, гімнасты, дрэсіроўшчык і рысь*. Называюць абагульняючае слова *артысты*. Адказваюць на пытанне настаўніка:”Ці можна і рысь назваць артысткай?”

Змест ніжняй часткі табліцы накіраваны на замацаванне раней пройдзеных літар. Праводзіцца гульня “З якой галінкі гэтыя дзеткі?” Вучні разглядаюць прадметныя малюнкi злева, “чытаюць” подпісы пад імі. Для кожнага плада знаходзяць справа адпаведную галінку, “чытаюць” яе назву: жолуд з дуба, коцікі з вярбы, гарбуз з цяўніка і г.д.

Т а б л і ц а д з е в я т а я прысвечана зусім новаму віду работы – навучанню вылучэння са слова не толькі першага, але і апошняга гукa.

Перш чым вылучаць гукі з асобных слоў, дзеці разглядаюць сюжэтную карцінку “Мама мые посуд”.Адказваюць на пытанні настаўніка: Каго вы бачыце на карцінцы? Давайце назавем хлопчыка імем на гук **т** (Толя), а дзяўчынку – на гук **сь** (Света). Што мама і дзеці робяць? (Мама мые посуд. Толя нясе да яе кубак, а Света выцірае талеркі.) Як нясе Толя кубак? (Вельмі асцярожна, дзвюма рукамі, каб не разбіць.) Чым Света выцірае талеркі? (Ручніком.) Як вы думаеце, чаму мама ўсміхаецца? Паспрабуйце ўявіць, што было да таго, што паказана на карцінцы?

Вучні складаюць апавяданне:”Мама мые посуд пасля абеда. Сын Толя і дачка Света вырашылі дапамагчы маме. Толя асцярожна ўзяў кубак у абедзве рукі, каб не разбіць, і нясе яго маме. Света выцірае памытыя талеркі ручніком. Мама ўсміхнулася:”Добрыя памочнікі ў мяне растуць”.

Настаўнік можа прапанаваць дзецям прыдумаць падзеі, якія адбыліся пасля таго, што паказана на карцінцы.

Затым вучні разглядаюць прадметныя малюнкi. З назваў першых трох прадметаў вылучаюць толькі першыя гукі, з назваў астатніх – першыя і апошнія. Кожны раз вучні суадносяць вылучаныя гукі з літарамі ў схемах слоў. З нагоды слова *нож* настаўнік тлумачыць, што на канцы яго пішацца літара *ж*, таму што мы гаворым *нажы*, калі гэтых прадметаў многа.

Па малюнках праводзіцца і лагічнае практыкаванне. Дзеці называюць прадметы адным словам (*посуд*), знаходзяць “лішні” прадмет – ручнік, падзяляюць посуд на сталовы (талерка, лыжка, кубак, відэлец, сподак, малочнік) і куханны (каструля, дуршляк, нож). Тлумачаць, чаму ручнік называецца ручніком.

Па другой частцы табліцы праводзіцца гульня “Дапамажы жывёлам і птушкам”, у якой вучні суадносяць назвы жывёл і птушак са схемамі.

Нарэшце, настаўнік прапануе дзецям разгадаць рэбус: да слова *ліс* дадаецца літара *т*, атрымоўваецца слова *ліст*.

Т а б л і ц а д з е с я т а я выкарыстоўваецца пасля знаёмства вучняў са збегам зычных у словах, што даецца на стар. 44, 45 буквары. Тут жа замацоўваецца ўменне дзяцей вылучаць у словах першы і апошні зычныя гукі і абазначаць іх літарамі.

На табліцы намалюваны чатыры карцінкі, на кожнай з якіх адлюстравана адна пара года. Настаўнік загадвае дзецям загадкі або чытае урыўкі з вершаў, у якіх апісваецца тая ці іншая пара, вучні адгадваюць загадкі або называюць, пра што верш. Напрыклад:

Не суча нітак, не тчэ ніколі,
А столькі белых абрусаў мае,
Што лес, і рэчку, і луг, і поле,
Як прыйдзе, імі пазасцілае. *МФедарук*

Белыя бярозы
Спалі на ўзлеску,
А сваю галоўку
Узняла пралеска. *В.Вярба*

Сонца ім краскі не шкадавала,
Сонечнай фарбаю пафарбавала.
Ой жа якія прыгожыя кветкі!-
Ляцяць да іх пчолкі, бягуць да іх дзеткі.
Пчолкі мядок салодкі збіраюць,
Дзеткі вянкi на галоўку сплятаюць.

Т.Кляшторная

Аблятае ліст з таполяў,
Лужы студзіць халадок,
Вецер лётае на полі
І пагладжвае стажок. *Т.Кляшторная*

Адгадаўшы адну загадку, дзеці знаходзяць адпаведную карцінку, складаюць яе апісанне. Па заданні настаўніка вучні падбіраюць азначэнні да прадметаў і з’яў, намаляваных на канцінках: Сняжынкi якія? (Белыя, пушыстыя, халодныя, серабрыстыя. нібы карункавыя, могуць быць калючыя і г.д.) Лісцікі якія? Як пра іх сказаць? (Зялёныя, маленькія, мяккія, пяшчотныя, клейкія і г.д.) і да т.п. Успамінаюць прыгожыя выразы пра розныя поры года:

На ніжняй частцы табліцы дзеці “чытаюць” словы – назвы намаляваных прадметаў і з’яў, вылучаюць першыя першыя і апошнія зычныя гукі, у выпадку збегу зычных на пачатку слова вылучаюць два зычных гукі, суадносяць кожны гук з яго літарным

абазначэннем. Расказваюць, да якой пары года адносіцца намалёваная.

Апошнім відам работы па табліцы з'яўляецца разгадваанне рэбусаў. У першым рэбусе да слова *лён* дадаецца літара *к*, атрымоўваецца *клён*. У другім рэбусе да слова *рыбы* дадаецца *г*, атрымоўваецца *грыбы*.

А д з і н а ц ц а т у ю т а б л і ц у можна выкарыстаць для азнаямлення вучняў з падзелам слова на склады і з націскам.

Спачатку дзеці разглядаюць сюжэтную карцінку і адказваюць на пытанні настаўніка:

- Што вы бачыце на карцінцы? (Гульнявы куток.)
- Якія цацкі ёсць у гульнявым кутку?
- Што робяць хлопчыкі? (Хлопчыкі будуюць дом.)

Далей настаўнік звяртае ўвагу вучняў на схемы сказаў:

- Колькі слоў у схеме першага сказа? (Два словы.)
- Які сказ з двух слоў можна скласці па карцінцы? (*Дзеці гуляюць.*)
- Якое першае слова ў гэтым сказе? Другое?
- Колькі слоў у схеме другога сказа? (Тры словы.)
- Складзіце сказ з тох слоў. (*Хлопчыкі будуюць дом.*)

Дзеці паўтараюць сказ і называюць першае, другое і трэцяе словы ў ім.

Настаўнік прапануе дзецям паглядзець на малюнку ў верхняй частцы табліцы і назваць цацкі. Затым сам па складах прагаворвае словы *мышка*, *слон*, *сабака*. Вучні вымаўляюць спачатку слова *мышка*, а потым настаўнік пытаецца:

- Колькі атрымалася частак у гэтым слове? (Дзве часткі.)
- Якая першая частка? (Мыш-)
- Назавіце другую частку. (-ка.)

- Скажыце слова па частках. (Мыш-ка.)
- Колькі слоў вы сказалі? (Адно.)

Настаўнік тлумачыць, што часткі слова называюцца складамі, і паказвае, што склады на схеме аддзяляюцца адзін ад аднаго доўгай рысачкай.

- Колькі ж складоў у слове *мышка*? Давайце праверым.

Настаўнік прапануе паставіць кулачок пад падбародак (злёгка да яго дакрануцца) і лічыць, колькі штуршкоў у руку зробіць падбародак пры вымаўленні слова па складах. Колькі штуршкоў, столькі частак (складоў) у слове.

Далей дзеці вызначаюць колькасць складоў у словах *слон* і *сабака*. Калі дзеці будуць дапускаць памылку ў вызначэнні складу ў слове *слон*, настаўнік раіць выкарыстаць той жа прыём.

На другім уроку дзеці разглядаюць малюнкi, называюць словы *кубак*, *чайнік*, *вазы*, дзеляць іх на склады і вызначаюць колькасць іх. Пасля настаўнік прапануе паслухаць, ці аднолькава вымаўляюцца склады ў слове *кубак*.

- Які склад больш прыкметны, вымаўляецца больш гучна?

Настаўнік паведамляе, што склад, які вымаўляецца больш гучна, з большай сілай голасу, называецца націскным. Мы на яго як бы націскаем голасам. На пісьме націск абазначаецца касой рысачкай.

Далей вучні вызначаюць націскныя склады ў словах *чайнік*, *вазы*, *мышка*, *сабака*. У слове *слон* адзін склад, ён заўсёды націскны.

Пасля вызначэння націскага складу ў слове *сава* настаўнік можа запытаць:

-А што атрымаецца, калі гэтыя слова сказаць з націскам на другім складзе? (Паказваена схему, побач з якой стаіць пыталынік.)

- Атрымаецца слова *Сава*.

Высвятляецца значэнне гэтага слова --гэта імя хлопчыка.
(Настаўнік можа прачытаць верш В.Віткі “Сава і Сава”:

Прыйшоў Сава ў лес,
На яліну ўлез,
Падняў галаву,
Убачыў саву.

Ты скажы, сава, --
Пытаецца Сава,
А твая дзятва
Ведае забавы?...)

Так з дапамогай настаўніка дзеці даведваюцца, што ад націску залежыць значэнне слова.

На гэтым жа ўроку вучні могуць выканаць гульнявое заданне: адшукаць у доўгіх словах кароткія, якія “схаваліся”. Так, падзяліўшы на склады слова *кубак* і вызначыўшы другі склад у слове, вучні атрымаюць новае слова *бак*; у слове *чайнік* у першым складзе “знаходзіцца” слова *чай*.

Тут жа настаўнік знаёміць дзяцей з пыталнікам.

Апошняя частка табліцы змяшчае схемы складовай будовы слоў *ракі*, *нара*, *каса*. Памяняўшы месцамі склады ў першых двух словах ,і перанесшы націск на першы склад у слове *каса*, дзеці атрымаюць новыя словы

Табліцы 12 –16 прысвечаны азнаямленню з галоснымі літарамі і замацаванню правілаў іх ужывання ў словах.

Разгледзеўшы карцінку на т а б л і ц ы д в а н а ц ц а т а й, вучні ўспамінаюць і расказваюць казку К.Чукоўскага “Доктар Айбаліт”. Пасля гэтага настаўнік звяртае ўвагу іх на схемы сказаў пад карцінкай:

-Колькі слоў у першым сказе? У другім?

-Складзіце сказ да першай схемы. (Бегемот захварэў.)

-Які будзе другі сказ? (Айбаліт лечыць бегемота.)

Могучь быць складзены і іншыя сказы, але яны павінны адпавядаць змешчаным пад карцінкай схемам. Каб выдзеліць патрэбны гук **а**, настаўнік можа спытаць, які гук вымаўляем мы, калі доктар аглядае глотку (**а-а-а**). Настаўнік паведамляе, што галосны гук **а** на пісьме абазначаецца літарай **а**, і паказвае вялікую і малую літару **а** на табліцы. Сказаўшы, што такі гук вымаўляе і бегемот, настаўнік прапануе дзецям прачытаць пад карцінкай, што вымаўляе бегемот.

Далей дзеці разглядаюць і называюць істот, намаляваных у верхнім радзе правага боку табліцы, адзначаюць, што гэта насякомыя. Дзеляць словы *авадзень* і *аса* на склады, вылучаюць у іх першы гук. Настаўнік звяртае ўвагу дзяцей на тое, што авадзень намаляваны ў акулерах. (Тут можна прачытаць вершык Х.Жычкі “Авадзень”:

Вірлавокі авадзень

Акуляры надзеў,

Кружыць, зумкае ўвесь дзень...)

Слова *акуляры* таксама дзеліцца на склады, у ім вылучаецца першы гук. Кожны раз адзначаецца, што гэты гук абазначаецца літарай **а**. Вылучыўшы першы гук у слове *алень*, вучні па прапанове настаўніка ставяць ў схему слова галосную літару **а** з разразной азбукі. Гэтае дзеянне вельмі важнае, паколькі яно фіксуе знакавую функцыю літары.

Наступным разам вучні звяртаюцца да табліцы ў час вывучэння літары **я**.

Яны дзеляць на склады словы *ягня* і *яшчарка*, вылучаюць першы склад **я**. Настаўнік знаёміць дзяцей з літарай **я**. (Калі вучні ўжо пазнаёміліся з гэтай літарай па буквары, то яны самі называюць, якой літарай запісваецца першы склад у названых словах.)

Чацвёртым відам работы па табліцы з’яўляецца падзел на склады слова *машина* і чытанне новых слоў са складамі: гэтага слова: *маяк, шыя, Яна*.

Затым вучні разглядаюць карцінку ўнізе правай частцы табліцы, расказваюць, што расце на палях (агуркі, ячмень), на рабіне (ягады). Настаўнік можа выкарыстаць такія загадкі:

Нарадзіўся сярод градкі,
Быў шурпаты –
Вырас гладкі,
І ляжыць пад кустом
Дагары крывым хвастом.(Агурок) Н.Гілевіч

Аднойчы дзядзька русы
Спаткаўся ў полі нам:
Тырчаць угору вусы
Даўжэйшыя, чым сам. (Ячмень.)

Між голля, між лісця – жар,
Ды не ўспыхне пажар. (Ягады рабіны.) А.Клышка

Па прапанове настаўніка дзеці суадносяць малюнкi і схемы.

Нарэшце вучні разгадваюць рэбус: дзеляць на склады слова *вочы*, затым “пераносяць” першы склад у схему ўнізе і чытаюць новае слова *хвоя*

П а т а б л і ц ы т р ы н а ц ц а т а й вучні замацоўваюць веды аб літарах **у** і **ю**.

Спачатку дзеці разглядаюць сюжэтную карцінку злева. Складаюць па ёй кароткі расказ:”На беразе ракі сядзіць рыбак. Ён вудзіць рыбу. Закінуў вуду ў ваду і пільнуе, ці не клюне рыба. Рыбаку пашанцавала: ён здолеў злавіць некалькі рыбак. Улоў ляжыць на траве побач.”

Настаўнік пытаецца, ці не пра гэтага рыбака складзена скорагаворка:”Рыбу ловіць рыбалоў, у раку ўплыў улоў”. Вучні разглядаюць схемы сказаў, што пад карцінкай.

-Колькі слоў у першым сказе?

-Складзіце сказ па карцінцы з трох слоў. (Рыбалоў ловіць рыбу.)

-Паглядзіце на схему другога сказа. Колькі слоў у сказе?

-Колькі складоў у першым слове?

-Які першы склад? (У-) Якое гэта слова? (Улоў) Дзе ляжыць улоў? (На траве.) Колькі слоў вы казалі: на...траве? (Два словы.) Паглядзіце на схему сказа. Паспрабуйце прачытаць: “Улоў... (...На траве.)

-Прачытайце ўвесь сказ. (Улоў на траве.)

Наступным разам, пасля знаёмства па буквары з літарай **ю**, дзеці разглядаюць прадметныя малюнкi зправа табліцы, дзеляць на склады словы *акуньі удаў, удод*, вылучаюць першыя склады, называюць літары, якімі гэтыя склады абазначаны. Слова *язь* складаецца з аднаго склада, які пачынаецца на **я**. Наступнае слова *уюн* вучні чытаюць. Затым вызначаюць, хто лішні на гэтых малюнках (*удаў і ўдод*, паколькі яны не рыбы), называюць, каго ж злавіў рыбак.

У правым ніжнім кутку табліцы размешчаны прадметныя малюнкi і схемы слоў-назваў гэтых малюнкаў – юрта, шпакоўня, хата, будка. Дзеці суадносяць малюнкi і схемы.

Чацвёртым відам работы па табліцы з'яўляецца разгадваанне рэбуса “Што зварыла кошка?” Для гэтага трэба падзяліць на склады слова *кошка* (*ко-шка*),”перанесці” ў ніжнюю схему другі склад і прачытаць слова *юшка*.

Т а б л і ц а ч а т ы р н а ц ц а т а я падзелена на дзве часткі. Для замацавання літары *о* праводзіцца работа па правай частцы табліцы. Дзеці разглядаюць сюжэтныя карцінкі і чытаюць подпісы пад імі. Настаўнік практыкуе вучняў у выразным вымаўленні : прапануе ім так прачытаць словы, каб было адразу зразумела, што на першай карцінцы дзяўчынка захапляецца работай хлопчыка, на другой – шкадуе аб тым, што разбіла вазу, а на трэцяй хлопчык вельмі пакутуе ад зубнога болю.

Затым вучні разглядаюць сюжэтныя карцінкі ў ніжняй частцы табліцы і чытаюць словы побач. (Ух! Ам-ам. Ап!) Трэба знайсці подпісы для карцінак Слова Ух!—лішняе.

Па левай частцы табліцы праводзіцца работа на замацаванне літары *ё*.

Дзеці адгадваюць загадку:

Невялікае,

Без'языкае

Не есць,

Не п'е,

А гаворыць

І пяе. (Радыё.) Н.Гілевіч

Знаходзяць малюнак-адгадку на табліцы. Падзяліўшы на склады слова *радыё*, вылучаюць апошні склад, які абазначаны літарай *ё*.

Затым вучні чытаюць слова *ёд*. Настаўнік пытаецца, для чаго патрэбны *ёд*, які *ён*. Прапануе скласці пра *ёд* загадку (напрыклад, «Пякучы, балючы, а без яго ранка не загоіцца»).

На ніжняй частцы табліцы дзеці разглядаюць сюжэтны малюнак, называюць маскарадныя касцюмы дзяцей (кот Баюн, баба Яга, заяц) і суадносяць назвы асобных прадметаўса схемамі: ёлка, Баюн, Яга, заяц.

Асобным відам работы па гэтай табліцы з'яўляецца разгадвацце рэбуса – слова (*кошка*), якое складаецца са складоў двух іншых слоў – *кош* і *каза*. Настаўнік звяртаецца да рэбуса, калі палічыць неабходным.

Т а б л і ц а п я т н а ц ц а т а я ўпершыню можа быць выкарыстана для знаёмства дзяцей з літарай э. Спачатку дзеці, разгледзеўшы карцінку на табліцы, успамінаюць украінскую народную казку «Рукавічка». Узнаўляюць гукаперыманне, «як раве мядзведзь» (э-э-э). Настаўнік паказвае літару, а дзеці чытаюць подпіс пад карцінкай.

Другім разам вучні разглядаюць сюжэтную карцінку «Экскурсія». Расказваюць, дзе знаходзяцца дзеці, што робяць, як называюцца такія заняткі. Дзеляць слова *экскурсія* на склады, называюць першую і апошнюю літары ў слове. Чытаюць подпіс пад карцінкай

Астатняя работа па табліцы можа быць праведзена пасля азнаямлення дзяцей з літарай е па буквары. Вучні дзеляць на склады словы, «пераносяць» указаны склад у ніжнюю схему і «чытаюць» новае слова. Так, пасля падзелу на склады слова *ваза* дзеці «чытаюць» словы *Ева* і *заяц*.

Унізе табліцы размешчаны карцінкі, па якіх дзецям прапануецца прачытаць сказы. Гэтай рабоце можа папярэднічаць загадвацце настаўнікам загадак:

Мае хобат, нібы слон,
Сам жалезны, дужы ён,

Рот зубасты разяўляе –
Хутка яму, роў капае. (Экскаватар.) Н. Парукаў

Міма гаю, міма яра
Мчыць без дыму
Мчыць без пары
Паравозава сястрычка.

Хто такая? (Электрычка). У. Левін

Вучні называюць колькасць слоў у сказах ,першае, другое слова, чытаюць сказы: «Экскаватар капае», «Электрычка едзе».

На т а б л і ц ы ш а с н а д ц а т а й вучні спачатку раглядаюць прадметныя малюнкi, называюць першыя гукі і літары ў словах *малаток, піла. абцугі*, затым знаходзяць агульнае для іх слова – *інструменты*, дзеляць гэтае слова на склады, знаёмяцца з гукам і літарай. **і**.

Пасля гэтага праводзіцца гутарка па сюжэтнай карцінцы і складаюцца сказы: *Дзеці маструюць. Ігар пілуе. А Ян і Юра?* Вучні адказваюць на пастаўленае пытанне (Ян і Юра робяць табурэтку.)

Наступны від работы па табліцы – чытанне дзіцячых імёнаў (*Іра і Юра*). Дзеці называюць аднолькавыя і розныя склады ў гэтых словах. Затым чытаюць сказы пад імёнамі.

Па левай частцы табліцы праводзіцца замацаванне вывучанай па буквары літары **ы**. Дзеці, арыентуючыся на прадметныя малюнкi, чытаюць словы у адзіночным і множным ліках: *шар, шары; сом, самы*.

Прачытаўшы займеннікі ўнізе табліцы, вучні па заданні настаўніка складваюць з гэтымі словамі сказы.

Нарэшце дзеці разглядаюць апошнія малюнкi (іголкі, іголки хвоі, вожыка) і такім чынам практычна знамяцца з многазначнасцю

слова. Слова *іголки* можна прапанаваць «прачытаць» па схеме. Тут карысна ўспомніць загадкі:

На палянцы, па дарожках
Кругленькі клубок паўзе.
На кароткіх тонкіх ножках
Сто іголак ён вязе. (Вожык.)

Шмат на ёй іголак, але ўсе без вушак. (Елка.)

Т а б л і ц а с е м н а ц ц а т а я можа выкарыстоўвацца на ўроках навучання грамаце па меры вывучэння галосных гукаў і літар *а, о, у, э, ы* або пасля знаёмства з усімі галоснымі. Па табліцы замацоўваецца навык чытання зычных ў спалучэнні з галосным, звяртаецца ўвага на артыкуляцыю пры вымаўленні гэтых галосных і складоў з імі.

Да складовай табліцы можна звяртацца неаднаразова. Але трэба мець на ўвазе, што на пачатковым этапе навучання чытанню неабходна практыкаваць вучняў у чытанні складоў з аднолькавай галоснай літарай і рознымі зычнымі, г.зн. чытаць склады толькі па вертыкалі. У гэтым выпадку аднолькавая артыкуляцыя на пазіцыю галоснай, але розная зыходная пазіцыя на зычнай. Такія практыкаванні развіваюць у дзяцей зрокавае поле бачання на склад. Пры чытанні складоў па гарызанталі у дзяцей, наадварот, фарміруецца арыентацыя на пазіцыю галоснай. Такія практыкаванні можна прапанаваць дзецям некалькі пазней.

Па табліцы можна арганізаваць розныя дыдактычныя гульні. Напрыклад, настаўнік паказвае ўказкай на патрэбныя склады, а вучні чытаюць іх: *Саша, сыты, босы, каша, магу*. Можна арганізаваць чытанне слоў і такім спосабам: побач з табліцай злева паставіць адзін склад, напрыклад *ла-*, потым паказваць указкай іншыя склады. Вучні будуць дадаваць іх да пастаўленага складу і чытаць словы

лато, лама, ласы .Калі склад паставіць справа ад табліцы, дзеці будуць дадаваць яго да тых, на якія ўкажа настаўнік: напрыклад, склад *-ха*: *саха, суха, муха*.

З мэтай замацавання матэрыялу старонак буквара па гэтай табліцы можна арганізаваць і іншыя практыкаванні:

Па гарызанталі прачытаць літары **а, о, у, э, ы** і адказаць на пытанне: якія гукі яны абазначаюць?

Па вертыкалі прачытаць літары **м, б, г, с, т, ш, к** і адказаць на пытанне: якія гукі яны абазначаюць?

Прачытаць асобныя склады (па прапанове настаўніка), дадаць да іх свае склады і назваць атрыманыя словы.

Акрамя таго, дзеці у час работы па табліцы семнацатай выконваюць займальнае заданне: расказваюць, што намалевана ўнізе табліцы. чытаюць словы *вароты* і *варона*, вызначаюць у іх аднолькавыя і розныя склады, высвятляюць значэнне слоў.

Асобна праводзіцца гутарка па сюжэтнай карцінцы. Вучні ўспамінаюць казку К.Чукоўскага “Муха-Цакатуха”. Затым складаюць сказы: *Муха купіла самавар. Яна паклікала гасцей*. Наступныя два сказы вучні чытаюць.

Слова *аса* прапануецца дзецям для чытання злева направа і зправа налева.

Нарэшце з дзецьмі разглядваецца сюжэтная карцінка “Танцы парамі”, прапануецца высветліць, хто з кім танчыць? Для гэтага трэба прачытаць сказы пад малюнкам.

П а т а б л і ц ы в а с е м н а ц ц а т а й праводзяцца практыкаванні ў чытанні складоў, слоў і сказа.

У верхняй частцы табліцы размешчаны словы з нарошчваеннем зычных. З іх дапамогай дзеці вучацца чытаць склады са збегам зычных.

Склады ў слупку выкарыстоўваюцца для састаўлення з іх слоў. Для гэтага да склада злева ад рысы дадаецца склад, надрукаваны справа. Напрыклад, да склада **ру** дадаецца склад **ка** – атрымоўваецца **рука**.

Наступны від работы – суаднесенне малюнкаў і подпісаў пад імі (практыкаванне “Ці так?”).

Унізе табліцы дзеці чытаюць словы з аднолькавым складам **ка**, складаюць карткі ў “лато”, атрымліваючы словы **малая і малыя**.

Нарэшце вучні разглядаюць малюнак у ніжнім правым вуглу табліцы і чытаюць сказ пад ім.

Таліца дз е в я т н а ц ц а т а я выкарыстоўваецца некалькі разоў. Па-першае, для навучання дзяцей чытанню мяккіх зычных гукаў з галоснай **і**. Спачатку вучняў знаёмяць з абазначэннем цвёрдых і мяккіх зычных гукаў. Затым яны чытаюць словы ў слупках. Для замацавання атрыманага ўмення выкарыстоўваецца чытанне тэсту “У каго якія кветкі?”

Да гэтай жа часткі табліцы адносіцца слупок “макавых” слоў і пар слоў з чаргаваннем зычных **т і ц**. Чытанне гэтых слупкоў настаўнік прапануе вучням, калі палічыць неабходным.

Па-другое, па табліцы замацоўваецца чытанне слоў з **й**. Спачатку вучням прапануецца прычытаць слупкі слоў пад адпаведнай літарай. Звяртаецца ўвага на тое, што гук **й** не ўтварае склада, ён зычны. Другі раз дзеці выконваюць займальнае заданне— падстаўляюць пералічаныя літары ў слова –*айка*, атрымоўваючы шэсць розных слоў. Зноў звяртаецца ўвага дзяцей на словараспазнавальную ролю гуча.

Нарэшце, па-трэцяе, табліца выкарыстоўваецца для замацавання літары **ў** і чытання слоў з ёю. Дзеці чытаюць слупок слоў пад літарай **ў**, а затым пары адпаведных слоў . Настаўнік

прапануе дзецям паназіраць за вымаўленнем гукаў у словах і абазначэннем іх на пісьме.

У канцы чытаецца і завучваецца вершык “Божая кароўка”.

Да т а б л і ц ы д в а ц ц а т а й настаўнік таксама звяртаецца некалькі разоў па меры знаёмства дзяцей з чытаннем літар **е, я, ё, ю** пасля мяккіх зычных.

Чытаючы словы *ела, села, Ева, Сева*, вучні вызначаюць ролю літары **е** ў кожным з іх, напрыклад, у слове *ела* асобны склад, а ў слове *села* – мяккасць папярэдняга зычнага. Настаўнік можа прапанаваць дзецям намаляваць схемы гэтых слоў, яны акажуцца аднолькавымі. Пры дапамозе настаўніка вучні суадносяць са схемамі іншыя два словы.

Асобна праводзіцца гутарка і складаецца кароткае апавяданне па сюжэтнай карцінцы. Яно, прыкладна, будзе такім: “Знайшоў пеўнік зярнятка. Узляцеў на плот – і давай клікаць курачак: ку-ка-рэ-ку! Прыбеглі курачкі. Просяць: “Дзе зярнятка, Пеця?Пакажы!” Пасля гэтага вучні чытаюць сказ пад карцінкай.

Аналагічная работа праводзіцца з літарамі **я, ё, ю**. Пры чытанні слоў з літарамі **у, ю** праводзіцца параўнанне першых зычных па цвёрдасці-мяккасці.

Пры чытанні слупкоў слоў *сёстры-сястра, вёслы- вясло* настаўнік звяртае ўвагу дзяцей на чаргаванне літар **ё, я**, якое залежыць ад націску ў слове.

Скорагаворку “Лянок не любіць лянот, лянот не любіць лянок” вучні тлумачаць і прагаворваюць у нармальным і хуткім тэмпе.

Да першай паловы табліцы адносіцца вершык пра янота, да другой – пра філіна. Настаўнік прапаноўвае вучням разгледзець адпаведныя карцінкі і прачытаць вершыкі, калі палічыць

неабходным.Пасля чытання верша пра філіна можна спытаць, якую літару нагадваюць акуляры на дзюбе філіна.

Д а т а б л і ц ы д в а ц ц а ц ь п е р ш а й настаўнік звяртаецца два разы. Першы раз яна выкарыстоўваецца пасля работы са старонкамі 130-131 буквара (ніжняю палову табліцы можна закрыць). Чытаючы верхнія слупкі ў правай частцы табліцы, дзеці супастаўляюць вымаўленне гукаў д, дз і літары, якімі яны абазначаюцца. Далей чытаюцца словы побач з сюжэтнымі малюнкамі і пытанне да іх: “Ці так?” Вучні адказваюць на пытанне.

Справа змешчаны тэкст беларускай народнай песенькі, які даволі складаны для чытання. Таму яго лепш прапанаваць больш падрыхтаваным дзецям. Тэкст можна выкарыстаць для фарміравання ў дзяцей умення ўтвараць назвы дзіцянят жывёлаў. Для гэтага праводзіцца жартоўнае практыкаванне, пад час якога слова *мядзведзь* у вершы замяняецца назвай іншай жывёлы. Настаўнік пытаецца, як зараз будзе гучаць працяг песенькі. Напрыклад:

Сядзіць заяц на калодзе,

На скрыпачцы іграе.

Дзіцяняты-зайчаняты

Струны напраўляюць.

Работа па табліцы працягваецца пасля вывучэння гука і літары **дж** па буквары (с.144).Тут мэтазгодна замацаваць чытанне слоў і складоў з літарамі **д, дз, дж**, звярнуць больш увагі на вымаўленне адпаведных гукаў і развіццё фанематычнага слыху вучняў.

Пасля чытання сказаў пра асу можна развучыць верш С.Сокалава-Воюша:

Джала джаліць і катуе:

Нас ніхто ўжо не ўратуе!

Джвыгне раз, джвыгне два –

Галава, як булава.

Настаўнік пытаецца: "Як джаліць аса?" (Джвыг! Джвыг!)

Пасля гутаркі па сюжэтнай карцінцы вучні чытаюць заклічку. Затым можна прапанаваць ім скласці звязнае апавяданне, якое заканчвалася б гэтым зваротам да дожджыка.

Т а б л і ц а д в а ц ц а т ь д р у г а я дапаможа вучням замацаваць чытанне слоў з мяккім знакам і апострафам.

Першы раз настаўнік звяртаецца да табліцы пасля азнаямлення вучняў з літарай Ъ (с.115-116). Дзеці чытаюць слупкі слоў на левай частцы табліцы, вызначаюць ролю мяккага знака ў іх.

Затым дзеці разглядаюць малюнак і чытаюць верш В.Віткі пад ім. Тлумачаць, як яны яго разумеюць.

Апошні від работы на гэтай частцы табліцы – разгадваанне рэбуса, для чаго неабходна адняць ад слова *пень* мяккі знак і замест яго дадаць *ал*, атрымаецца *пенал*.

Другі раз табліца выкарыстоўваецца ў канцы букварнага перыяду. Пасля аналізу і чытання слоў у слупках на старонцы 146 буквара. Тут вельмі важна навучыць дзяцей правільна чытаць словы з раздзяляльным знакам. Можна спачатку прапанаваць вучням скласці словы з апострафам з літар разразной азбукі. Пры выкананні гэтага задання дзеці сустракаюцца з пэўнымі цяжкасцямі. Так, напрыклад, выкладаючы з разразной азбукі слова з'еў, дзеці пасля літары з звычайна ставяць наступныя *е*, *ў*. Таму настаўніку неабходна папярэдзіць гэту памылку, прапануючы спачатку скласці слова *еў*, а затым некалькі разоў вымавіць слова з'еў, звярнуўшы ўвагу на раздзельнае вымаўленне зычнага гука з і наступнай часткі слова *еў*. Потым вучні чытаюць слупкі слоў ў правай частцы табліцы.

Перад чытаннем верша, змешчанага на табліцы, мэтазгодна правесці гутарку па сюжэтнай карцінцы “Зімовыя забавы”. Потым дзеці пераходзяць да чытання тэксту ў буквары.

Парады да выкарыстання табліц, віды работ па кожнай з іх з’яўляюцца прыкладнымі і не прэтэндуюць на абавязковае выкананне іх настаўнікам. У залежнасці ад мэты кожнага ўрока навучання грамаце ён можа карыстацца табліцамі, як лічыць гэта найбольш прымальным і эфектыўным.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ